

**GEVANGEN
LICHAAM**

**VRIJE
ZIEL**

PRISON OF
PHILOSOPHY

PROJECTPLAN

Fase 2 Sociaal Werk
Academiejaar 2019-2020

*Door: Stephane Bastijns, Steffi Ruts, Lore Van Hoof,
Eline Willems, Laïssa Wilms, Julie Vangoidsenhoven*

Voorwoord	1
1. Projectgegevens	4
Zes gemotiveerde studenten gingen eens filosoferen...	4
1.1 Filosoferen met gedetineerden en burgers als thema	4
1.2 Wie neemt welke rol op?	4
2. Voorbereiding	5
Iets met goed begonnen, half gewonnen...	
2.1 Initiatiefase	5
3. Analyse	7
3.1 Ervaringsanalyse	7
3.2 Feiten-analyse	8
3.3 Netwerk-analyse	16
4. Planning	19
4.1 Doelgroep	19
4.2 Visie	20
4.3 Doelstellingen	21
4.4 Aanpak en methodiek	22
4.5 Middelen en budget	25
5. Gebruikte bronnen	27

'Filosoferen is nadenken over vragen waar grote mensen geen antwoord op weten.' Dat is de strafste uitspraak die uit een kind in de lagere school komt, wanneer gevraagd werd om na te denken over de betekenis van filosoferen. Tot de dag van vandaag zijn we nog geen sterkere omschrijving tegengekomen van waar het eigenlijk allemaal om draait. Filosoferen geeft je een kans om even naast je emoties te staan. Je betreedt als het ware even een nieuwe dimensie. *'Ergens tussen dromen en werkelijkheid in'*, om Daniël Janssens, onze coach, te citeren.

'Voor mij begon het allemaal op een zomerse vrijdagavond op café. We kwamen samen met vrienden op een tuinterras om wat te mijmeren over de dingen des levens. Filosoferen, noemden zij dat. Dit voelde voor mij zo puur en krachtig, dat ik besloot om me hier verder in te verdiepen', vertelde Stephane, een projectlid van **'Gevangen lichaam vrije ziel'**. *'Voor mij is filosoferen een manier om op een interactieve manier je geest te verruimen. Het vraagt en het geeft energie.'*

Één van de krachtpunten van het filosoferen is dat het een methode is die je met iedereen kan doen op een gelijkwaardige manier. Kinderen, gepensioneerden, professoren, daklozen en ook gedetineerden. Iedereen weet evenveel over de 'waarheid'. Het is onmogelijk om een patent op de waarheid te nemen, omdat we niet eens weten of die bestaat! Gezagsargumenten en de wetenschap hebben geen kracht in het filosoferen. Dit leidt tot zeer open en gelijkwaardige gesprekken. Samen proberen wij een denk-gemeenschap op te richten om een beetje dichterbij de 'waarheid' te komen.

Toen Socrates in het oude Griekenland op het marktplaatsplein van Athene de mensen bestookte met moeilijke vragen als 'Hoe kan iemand iets kennen als hij zichzelf niet kent?' kreeg hij hier uiteindelijk de gifbeker voor. Tegenwoordig noemen we dit echter sterk sociaal werk. Wij als sociaal werkers nemen binnen ons project graag de rol van filosoof op.

Filosoferen leidt op korte termijn tot sociale rust en het verruimen van je betekeniskader. Op lange termijn verhoogt het ook je zelfvertrouwen. Het is dus geen toeval dat we gekozen hebben voor een project samen met gedetineerden. *'Voor mij is filosoferen een manier om taboes bespreekbaar te maken en mensen beter te 'ontmoeten'. Door te filosoferen krijg je een kijk in de gedachten van iemand en krijg je een zicht op hoe iemand anders redeneert,'* aldus Laïssa, projectlid, over de reden waarom zij voor dit project heeft gekozen. *'En om dan te mogen filosoferen met mensen die door de samenleving letterlijk en figuurlijk worden buitengesloten, is voor mij een unieke ervaring. Op deze manier kunnen wij hen helpen om hun stem naar 'buiten' te brengen.'*

Onze motivatie om aan de slag te gaan met deze doelgroep is torenhoog. De kans om in deze bijzondere setting iets moois te realiseren willen we niet aan ons voorbij laten gaan. Zo staat ook Lore, projectlid, te popelen om aan de slag te gaan: *'Ik ben al jaren geïnteresseerd in alles wat te maken heeft met kwetsbare mensen, justitie, gelijke kansen... Toen ik hoorde van dit project wist ik meteen dat ik mij hier 200% voor wou inzetten. Eindelijk de kans om eens dichterbij het leven te staan van gedetineerden. Hoe verloopt het nu écht binnen deze muren? Dat mag ik eindelijk ontdekken met mijn eigen ogen. De kracht van filosofie heb ik mogen ontdekken in mijn eerste jaar, ik leerde een nieuwe methode kennen die erg nuttig is om te werken met mensen in kwetsbaarheid. Hoe geweldig is het dat ik nu deze twee dingen kan combineren!'* Ook projectlid Steffi ziet haar kans schoon om haar tanden volledig in dit project te zetten. *'Voor mij is filosoferen een methode waarbij men tot succes kan komen. Om dit dan te kunnen doen binnen de wereld*

van justitie en gevangenissen, zie ik als twee vliegen in één klap,' aldus de gemotiveerde projectgenoot.

In België is het politiek systeem erop voorzien om misdrijfplegende burgers te sanctioneren. Er worden decreten opgesteld en gevangenis instellingen worden uitgebreid of opgebouwd. Zo veel mogelijk 'misdadigers' worden veilig opgeborgen. Op die manier worden zij in de marge van de samenleving geplaatst en zijn wij als samenleving van het probleem af. Maar is dat wel zo? De vraag is dan of er niet veel meer aan de hand is. Zegt een ontsporing behalve over de trein ook niet iets over het spoor waarop wordt gereden?

Met dit project zetten wij alvast een eerste stap naar antwoorden. We gaan het dialoog aan met gedetineerden in de gevangenis van Turnhout. Dit doen we met een open houding en een bom enthousiasme om voor de samenleving een inzicht in het leven van deze gedetineerden te creëren dat tot de dag van vandaag misschien nog wel te weinig aanwezig is.

Met deze stelling is de toon gezet en bereiden we ons voor op een boeiend avontuur.

1. Projectgegevens

Zes gemotiveerde studenten gingen eens filosoferen...

1.1 Filosoferen met gedetineerden en burgers als thema

In dit projectplan trachten wij de lezer te voorzien van een uitgebreide beschrijving van het project 'Gevangen lichaam, vrije ziel'. Aan de hand van een goede voorbereiding en van een logische en haalbare planning hopen wij, als tweedejaars studenten Sociaal Werk, een krachtig project neer te zetten. Met dit project zullen wij gedetineerden van de gevangenis te Turnhout en studenten van Thomas More te Geel samenbrengen door middel van filosofie. Als thema werd er dan ook gekozen om te filosoferen met gedetineerden en met burgers binnen de muren van de gevangenis te Turnhout.

De titel van ons project luidt als volgt: 'Gevangen lichaam, vrije ziel.' De gedetineerden zullen tijdens de filosofie sessies uitgedaagd worden om vrij te filosoferen samen met ons, de projectverantwoordelijken, en samen met externe burgers, die aanwezig zullen zijn op de drie laatste van de vijf sessies. Op deze manier hopen wij het gevangene lichaam van een gedetineerde de mogelijkheid te kunnen geven om zijn vrije ziel aan het woord te laten. Bij het filosoferen staat het proces van nadenken erg centraal. Het is het stelselmatig pogen om zo goed mogelijk gebruik te kunnen maken van onze rationele, redelijke en kritische vermogens om de problemen en vraagstukken die rijzen aan te pakken.

1.2 Wie neemt welke rol op?

De **stuurgroep** van dit project bestaat uit meerdere personen. Eerst en vooral zijn er zes tweedejaars studenten Sociaal Werk van de Thomas More hogeschool te Geel, namelijk: Eline Willems, Laïssa Wilms, Stephane Bastijns, Lore Van Hoof, Steffi Ruts en Julie Vangoidsenhoven. Zij zijn alle zes verantwoordelijk voor het verloop van het project en voor het afleveren van een kwaliteitsvol project waarbij zij de meerwaarde van het filosoferen met gedetineerden als een belangrijk doel voorop zetten.

Zij zijn alle zes als **projectverantwoordelijken** ook verantwoordelijk voor zowel het proces als het product van dit project. Zij zijn verantwoordelijk voor het behalen van de gewenste resultaten volgens de vereiste kwaliteit.

Daniël Janssens zal een rol innemen als projectcoach. Ook hij behoort tot de stuurgroep van het project. Als projectcoach zal hij de studenten op de hoogte brengen van belangrijke afspraken, bekeken vanuit de schoolcontext.

Het leven in gevangenschap bekijken deze studenten eerder fysiek. Het lichaam van de gedetineerden zit gevangen. De ziel en het vermogen om vrij te kunnen denken spelen echter een belangrijke rol voor de studenten. Filosoferen kan hier een oplossing bieden naar een gevoel van meer vrijheid binnen de muren van de gevangenis. Filosoferen zien zij als een werkwoord, het doordenken of radicaal denken. Het is niet de bedoeling om gelijk te krijgen, want wat is waarheid? Dat betekent voor jou allicht iets helemaal anders dan voor mij. Het is voor dit project de bedoeling om tot diepere inzichten te komen. Gedachteloosheid is de grootste vijand van filosofie. Als studenten en als projectverantwoordelijken zullen deze studenten hier streng over waken.

Jasmine Kennes, Lotte Gijbels en Joke Sannen zijn medewerkers vanuit de gevangenis context van Turnhout. Jasmine is medewerkster van CAW De Kempen. Lotte werkt voor vzw De Rode Antraciet en Joke werkt in de gevangenis als beleidsmedewerker. Ook zij zullen inspraak hebben bij dit project. Zij zullen de studenten mee sturen en ondersteunen. Om de communicatie tussen de gevangenis en de studenten vlot te laten verlopen, hebben de studenten Steffi Ruts aangewezen als contactpersoon voor de gevangenis.

De **coach** die dit project mee opvolgt is Daniël Janssens. Hij is een docent aan de Thomas More hogeschool te Geel. Vanuit de opleiding Sociaal Werk is Daniël aangesteld om ons als projectgroep te coachen. Hij fungeert als een belangrijk aanspreekpunt en geeft feedback op het proces en product van het project. Onze taak als studenten is om van dit project een verantwoord en kwaliteitsvol werk te maken. De gedetineerden hebben in het project een centrale rol, hun inbreng is dus van groot belang. Het is dus erg belangrijk om de gedetineerden voldoende aan bod te laten komen tijdens de sessies in de gevangenis. De vrijheid van hun denken en praten is erg belangrijk. Als projectcoach zal Daniël ons hiermee ondersteunen en sturen. Hij zal ons nuttige tips geven en zal ons kritische feedback geven zodat ons project in goede banen loopt.

Het project zal doorheen een volledig academiejaar steeds meer en meer vorm krijgen. Beginnende midden september tot begin februari zal de voorbereiding plaatsvinden. Tijdens de voorbereiding zullen de projectverantwoordelijken zich vooral bezighouden met contacten leggen, met beslissingen nemen en met vorm te geven aan het projectplan.

Na de voorbereiding zullen zij overgaan tot actie. In de maanden februari en maart zullen de filosofieersessies vorm krijgen en kunnen zij deze effectief uitvoeren. Zo hebben ze nog voldoende tijd voor het project zorgvuldig af te ronden met een evaluatie en met een creatieve uitwerking. Deze creatieve uitwerking zal plaatsvinden in de maand mei.

2. Voorbereiding

Iets met goed begonnen, half gewonnen...

2.1 Initiatiefase

Dit project gaat uit van een initiatief van CAW De Kempen, specifiek justitieel welzijnswerk. CAW De Kempen stelde dit projectidee voor aan de studenten van het Sociaal Werk fase 2. Het initiatief van dit project is ontstaan vanuit verontwaardiging en vanuit een gevoel van onrecht inzake de vooroordelen en de negatieve weerspiegeling van gedetineerden onder de publieke opinie.

Door te filosoferen, een methodiek met vele krachten, en door het naar buiten brengen van een creatief werk, trachten deze studenten de burgers bewust te maken van de publieke opinie. Sensibilisering van de publieke opinie is dus een belangrijk doel dat behoort tot dit project. De gedetineerden in contact laten komen met de buitenwereld is daarnaast een belangrijk bijkomend doel dat aansluit bij dit project. Deze studenten willen de burgers en de gedetineerden kennis laten maken met filosofie en willen effectief samen met hen filosoferen. Filosoferen is het oprichten

een denk-gemeenschap. Hiervoor is het essentieel om samen op zoek te gaan naar antwoorden. Het doorbreken van vooronderstellingen zal uiteindelijk leiden tot filosofische vragen. Hierop staan telkens antwoorden met elkaar in spanning.

Dit proces heeft een groot draagvlak. Iedereen kan filosoferen. Zowel mensen die in fysieke vrijheid leven als mensen die in gevangenschap leven.

Filosofie is de wetenschap die systematisch de antwoorden op filosofische vragen onderzoekt. Bij het filosoferen is het erg belangrijk om afstand te kunnen nemen van emoties. Het is van belang om situaties of stellingen te kunnen benaderen vanuit de rede. Als projectverantwoordelijken zullen de studenten dit steeds in hun achterhoofd houden en hier op letten.

Tot slot is het project erg leerrijk voor de projectverantwoordelijken die het project samen in elkaar steken. Zij doen ervaringen op in verband met het uiteen zetten van een project. Daarnaast doen de projectverantwoordelijken ook ervaringen op met sociaal werk, met justitie en met gedetineerden als doelgroep. De projectverantwoordelijken bieden Jasmine, Lotte en Joke een volledig uitgewerkt project dat zij in de toekomst zelf kunnen gebruiken.

Om bovenstaande doelen te verwezenlijken, zullen de studenten in de eerste helft van het academiejaar zich bezighouden met de voorbereiding van het project. Dit houdt in dat de eerste contacten gelegd zullen worden met mogelijke ondersteuners voor dit project. Er zal een realistisch en concreet projectplan opgemaakt worden. Hierin zal duidelijk vermeld staan wat men wil bereiken en hoe men dit gaat bereiken en wanneer.

Na de voorbereiding zullen de eerste acties ondernomen worden. Dit zal zich situeren in het tweede deel van het academiejaar, vanaf februari. De studenten gaan deelnemen aan kennismakingsactiviteiten die in de gevangenis zullen plaatsvinden. Door deel te nemen aan deze activiteiten kunnen de studenten al kennismaken met de gedetineerden en kort het project al toelichten. Daarnaast gaan de projectverantwoordelijken (de studenten) burgers en gedetineerden verzamelen die kandidaat kunnen worden van de filosoferssessies. Deze filosoferssessies zullen de projectverantwoordelijken uitwerken om zo te komen tot vijf volwaardige filosoferssessies. De eerste twee sessies van de vijf zullen de projectverantwoordelijken doorbrengen met zeven kandidaat-gedetineerden. Bij de sessies die daarop volgen zullen één of twee studenten van Sociaal Werk mee betrokken worden in het project. Tijdens de laatste sessie zal men de focus leggen op evaluatie en afronding. De projectverantwoordelijken zullen een dankwoord richten naar de gedetineerden, naar de burgers, naar de cartoonist (toelichting later in dit plan) en naar de ondersteuners van het project. Bij de laatste sessie gaan de projectverantwoordelijken de creatieve uitwerking tonen als resultaat van de vijf sessies. Voor deze creatieve uitwerking zal een cartoonist de vijf sessies bijwonen in de gevangenis. Hij zal op basis van zijn indrukken nuttige en sappige cartoons maken. Er is bewust gekozen voor een cartoonist die ervaring heeft met het bespelen van de publieke opinie. Deze cartoons worden samen bekeken met de gedetineerden. Daarna gaan de projectverantwoordelijken deze cartoons ophangen op publieke plaatsen, nadat deze zijn goedgekeurd door justitie Turnhout. Hier zullen de cartoons tentoongesteld worden. Zo willen de studenten tot sensibilisering komen van de publieke opinie bij een breder publiek.

3. Analyse

3.1 Ervaringsanalyse

Ondanks het feit dat de studenten nog niet eerder gefilosofeerd hebben met gedetineerden, hebben zij toch al enkele ervaringen opgedaan. Zowel ervaringen met gevangenen als ervaringen met het filosoferen. Door het vak 'filosofisch en agogisch analyseren en reflecteren te krijgen op school en door een workshop filosofie te hebben gevolgd, hebben zij reeds enkele ervaringen opgedaan rond het filosoferen. Een meer diepgaander beeld van de ervaringen en een meer individuele benadering ervan vindt u hieronder:

Alle zes volgden zij het programma 'Ooit vrij' op Vier. Zo leerden zij de psychosociale dienst in gevangenen beter kennen. Het programma gaf hen een beter beeld over de taken en over de werking van een psychosociale dienst in de gevangenis. Door het programma kregen de studenten ook een duidelijker beeld van hoe het leven in de gevangenis eruit ziet. Zo kwamen zij bijvoorbeeld te weten gedetineerden dagelijks bijna 22 uur op hun cel zitten, volledig ontdaan van hun privacy. Er zijn weinig activiteiten binnen de gevangenis voor de gedetineerden. Net daarom kan filosoferen erg interessant zijn voor de gedetineerden. De gedetineerden krijgen zo de kans om vrij te kunnen nadenken zonder de aanwezigheid van een penitentiair bewakingsassistent.

Bij de eerste kennismaking in de gevangenis van Turnhout maakten de studenten kennis met de werking van de gevangenis. Zij kwamen toen samen om al eerste afspraken te maken met Jasmine en Lotte. Dit gaf hen een zekere houvast voor de toekomst. Nadien kregen zij een rondleiding van een penitentiair bewakingsassistent. Dit was een sterke ervaring voor de studenten. Ze kregen een beter idee van het leven dat een gedetineerde elke dag ondergaat. Vooral de cellen in de oude vleugel lieten een blijvende indruk achter. Student Stephane had het zelfs even moeilijk. 'Als claustrofoob zo eens in een cel binnenstappen, ik moet toegeven dat ik er moeite mee had.' De penitentiair bewakingsassistent vertelde tijdens de rondleiding ook over de vaste routine van de gevangenen. Als laatste nam hij ons mee naar de plek waar onze filosofie sessies zullen doorgaan. We eindigden in de bezoekersruimte, toen nog in de waan dat daar onze sessies zouden doorgaan. Wij leerden echter dat hier altijd een bewakingsassistent aanwezig is en om zelfcensuur te voorkomen bij de gedetineerden, kozen wij er toch voor om voor een ruimte te kiezen waar dit niet nodig is. Een leerrijke dag.

Alle zes de projectleden volgden een workshop filosoferen bij hun coach Daniël. Tijdens deze workshop legde Daniël nog eens uit wat het filosoferen precies inhoudt en wat de effecten van het filosoferen kunnen zijn (denk aan empowerment, groei in zelfvertrouwen etc.). Vervolgens besprak Daniël hoe een sessie het beste kan worden opgebouwd en hoe je het beste een filosofisch gesprek kan begeleiden. Deze informatie kunnen de studenten nuttig gebruiken voor hun project. De studenten hebben vervolgens ook samen het "billen bloot spel" gedaan. Tijdens het spel nemen de studenten om beurten een kaartje met een filosofische stelling. Vervolgens delen ze hun antwoord met de groep en gaat de groep in dialoog. Daniël leerde ons ook hoe we samen tot een

filosofisch thema kunnen komen. Zo namen de studenten bijvoorbeeld mee dat ze zegswijzen rond een bepaald thema kunnen zoeken om hier nadien vooronderstellingen uit te kunnen halen. Zo kwamen ze tot een filosofische vraag en kan er worden door gefilosofeerd.

Stephane leidde tijdens zijn stage, bij vzw De Fakkel, zelf een filosofer sessie. Dit gaf hem al een eerste ervaring als sessieleider. Hij begeleidde hierbij een groep van 20 personen. Hij koos bewust voor een mix van personen in armoede en externen om in te zetten op positieve beeldvorming van personen in armoede en om een zo divers mogelijk publiek te hebben om met elkaar in dialoog te laten gaan. De ervaringen waren bijzonder positief.

Waar Stephane de verwachting had dat de personen in kwetsbaarheid, in dit geval personen in armoede, moeilijk zouden participeren, werd deze verwachting heel snel doorbroken. Door simpelweg te vermelden dat iedereen evenveel weet over de 'waarheid' werd elke denkbeeldige hiërarchie doorbroken en voelden de mensen die gelijkwaardigheid die nodig is om een goed filosofisch gesprek te kunnen voeren. Door een kennismakingsspel te spelen, leerden de deelnemers al de eerste kneepjes van het filosoferen. Nadien kwamen we tot interessante filosofische onderwerpen. Stephane merkte dat het in deze sessie moeilijk was om diep te filosoferen. Er werd om die reden eerder gekozen om breed te filosoferen. Na een moment van feedback leerde Stephane dat het filosoferen een zeer deugddoende methodiek kan zijn, maar dat er veel tijd voor genomen moet worden als er besloten wordt om breed te filosoferen. Om diep te filosoferen moet er dan weer een zeer goede begeleiding zijn, waarbij steeds terug naar de structuur kan verwezen worden.

De reacties vanuit de deelnemers op zijn filosofer sessie waren erg positief. Om deze reden heeft Stephane beslist om als vrijwilliger nog eens terug te komen. Dit leek voor de mede projectleden van Stephane een ideale kans om al eens een ervaring in de praktijk op te doen. Tijdens de tweede sessie heeft Stephane nogmaals het gesprek geleid. De andere projectleden waren samen met mensen uit de Fakkel deelnemers. Stephane deed een eerste intro aan de hand van een filmpje over Socrates. Daarna volgde er een kennismaking aan de hand van filosofische vragen. Elke deelnemer kreeg een filosofische vraag die hem prikkelde om dieper na te denken. Daarna gingen de deelnemers met elkaar in dialoog, de verschillende perspectieven van de deelnemers werden zichtbaar. Zo was er een eerste interessante spanning tussen twee deelnemers over zelfstandigheid. Er waren grote verschillen in opvatting over wat een mens nodig heeft om gelukkig te zijn. Ondanks de meningsverschillen werd er respectvol met elkaar omgegaan en konden we tot een interessant filosofisch gesprek komen. Om discussies te vermijden, moet de begeleider aangeven dat we aan 'filosoferen' doen in tegenstelling tot 'discussiëren'. Je gelijk halen staat rechtstreeks in conflict met de waarden van de filosofie.

Het is duidelijk dat de studenten al enkele ervaringen hebben opgedaan, zowel met filosofie als met de gevangenis en de gedetineerden. Deze ervaringen deden zij zowel bewust als onbewust op. Door het volgen van lessen filosofie deden zij bewust ervaringen op, maar door bijvoorbeeld het programma 'Ooit vrij' te bekijken deden zij ook ervaringen op over de gevangenis, die eerder onbewust aan het licht kwamen.

3.2 Feiten-analyse

Als projectgroep is het belangrijk dat de studenten goed op de hoogte zijn van welke feiten er zich voordoen rondom het thema en project. De feiten die zij als projectgroep graag kritisch willen

bespreken zijn: de rol van de directie en de beleidscoördinator in een gevangenis zowel in de Federale als de Vlaamse gevangenis, het gevangeniswezen in België, de eerdere projecten die zich voor deden in de gevangenis van Turnhout. Verder ook de feiten van filosofische projecten die zich al eerder voor deden in een gevangenis en de methode van het filosoferen. Deze feiten zijn erg belangrijk voor de projectgroep omdat ze namelijk een invloed hebben op hun project "gevangen lichaam, vrije ziel" en dus ook rechtstreeks een invloed hebben op de doelen die zij graag willen bereiken.

FOD Justitie

De Federale Overheidsdienst (FOD) Justitie is in wezen het hoofdorgaan van justitie in België en dus ook van de gevangenissen waaronder die in Turnhout, waar het project zal worden uitgevoerd. De FOD Justitie zorgt ervoor dat criminaliteit wordt vervolgd, conflicten worden beslecht en slachtoffers een schadevergoeding kunnen eisen.

De Belgische gevangenis

Het Belgische gevangeniswezen wordt beheerd door het Directoraat-Generaal Penitentiaire inrichtingen (DG EPI). Deze federale overheidsinstelling valt onder de FOD Justitie waar de gevangenissen dus deel van uit maken. De hulp- en dienstverlening aan gedetineerden valt daarentegen onder de bevoegdheid van de Vlaamse overheid.

Aan het hoofd van de gevangenis staat er altijd een directeur die wordt bijgestaan door één of meerdere adjunct-directeurs. De directie is verantwoordelijk voor het lokale gevangenisbeleid op basis van de beleidslijnen van de directeur-generaal en de minister van Justitie.

Op gelijke hoogte met de directie staat de beleidscoördinator Vlaamse overheid. Deze beleidscoördinator begeleidt de teams van de hulp- en dienstverlening in de gevangenis. Deze teams zorgen ervoor dat gedetineerden hun recht op welzijn, zorg en onderwijs, toeleiding tot werk, cultuur en sport kunnen uitoefenen.

In België hebben we 35 gevangenissen, waarvan 17 in Vlaanderen, 16 in Wallonië en 2 in Brussel. (FOD justitie, 2020) In de gevangenis verblijven verschillende categorieën van gedetineerden: de veroordeelden, de geïnterneerden en de beklaagden.

- De veroordeelden zijn de personen die schuldig zijn verklaard aan een strafbaar feit en doorgaans een straf hebben opgelegd gekregen
- De geïnterneerden zijn personen die een misdrijf hebben gepleegd en door de rechter ontoerekeningsvatbaar zijn verklaard.
- De beklaagden zijn personen die aangeklaagd zijn, maar nog voor de rechtbank moeten verschijnen en dus nog niet veroordeeld zijn.

Een gedetineerde is dus een verzamelbegrip voor alle personen in de gevangenis. Een gedetineerde kan dus een beklaagde, veroordeelde of een geïnterneerde persoon zijn.

In België hebben we drie soorten gevangenissen, namelijk:

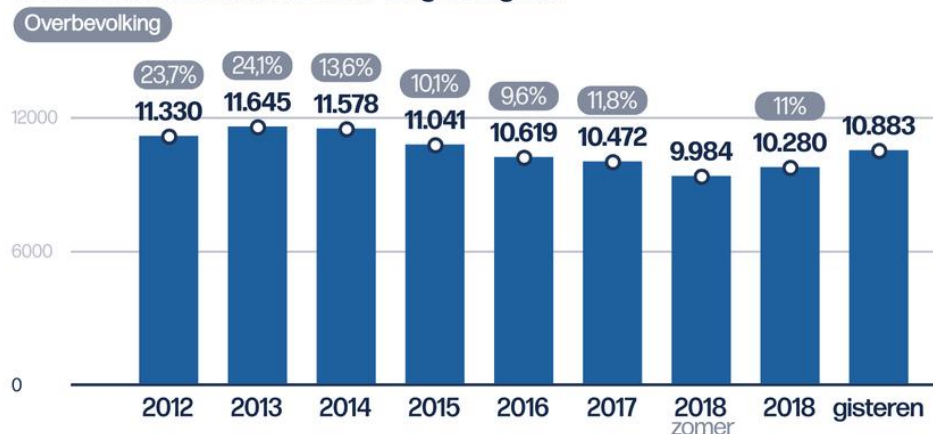
- De gesloten gevangenis, beter bekend als de "klassieke" gevangenis. De gedetineerden in deze gevangenis brengen het grootste deel van de tijd in hun cel door.

- De halfopen gevangenis, in deze gevangenis kunnen gedetineerden overdag in werkplaatsen van de gevangenis of buiten de gevangenis werken. In de nacht verblijven zij nog wel verplicht in hun cel.
- De open gevangenis, hier gelden minder strenge veiligheidsmaatregelen. De gedetineerden die in een open gevangenis verblijven, aanvaarden vrijwillig een opvoedingsregime met minieme dwangmiddelen.

Ondanks dat de Belgische gevangenissen alles op alles zetten om de dienstverlening zo goed mogelijk te laten verlopen, kampen we toch nog met wat problemen. De problemen die zich in onze Belgische gevangenissen voor doen zijn o.a.: overbevolking, het hoge recidivecijfer en de slechte detentieomstandigheden.

In 2016 werd er een erg belangrijke belofte gedaan: men zou het aantal gedetineerden onder de 10.000 krijgen. Echter begin 2019, werd de Belgische staat nogmaals veroordeeld voor de overbevolking in de gevangenissen. We hebben plaats voor 9.219 gedetineerden en we tellen er bijna 11.000.

Gemiddeld aantal mensen in de gevangenis

(december 2019)

Bron: vrtnws.be, 2019

Als we gaan kijken naar wat de impact is van de overbevolking, zien we dat deze erg groot is. Voorbeelden hiervan zijn dat verschillende gedetineerden samen op één cel moeten slapen terwijl deze cellen hier niet voor voorzien zijn. Een gevangenisdirecteur verklaarde aan de vrt het volgende: "Gedetineerden zitten dicht op elkaar, kunnen niet allemaal deelnemen aan de activiteiten, er is niet voldoende kleding voor iedereen enzoverder. Ik ben niet verwonderd dat er zoveel incidenten gebeuren binnen de gevangenis muren. De gedetineerden raken gefrustreerd door de omstandigheden waarin ze moeten leven."

De detentieomstandigheden zijn ook niet altijd menswaardig. Zo moesten in 2018 maar liefst 125 gedetineerden in de gevangenis van Sint-Gillis door gebrek aan bedden op de gronds slapen, terwijl anderen door een stroomonderbreking verschillende dagen in het donker zaten.

Geïnterneerden hebben recht op gespecialiseerde zorg, iets waar ons land al meerdere keren voor werd veroordeeld. We kregen van Europa de opdracht om dit tegen 6 januari 2018 op te lossen maar tot op heden zitten er nog steeds circa 539 geïnterneerden in de gevangenis.

Een belangrijk doel van straffen is dat we herhaling van het wangedrag willen voorkomen. Toch zorgt gevangenisstraf vaak voor het omgekeerde effect. Het recidivecijfer in ons land ligt erg hoog. In 2015 werd er een studie uitgevoerd die de problematiek van het recidive aantal in België duidelijk maakt. De studie vertrok van strafrechtelijke veroordelingen die in 1995 werden uitgesproken. Zij kwamen tot de vaststelling dat in de daaropvolgende periode van twintig jaar meer dan de helft van de mensen (57%) die in dat jaar werden veroordeeld, een nieuwe veroordeling opliepen.

Uit de studie is ook gebleken dat het merendeel van de recidivisten zeer snel een nieuwe veroordeling oplopen. Bijna 50% werd binnen de twee jaar na de eerste straf opnieuw veroordeeld.

Er is een gebrek aan investeringsmiddelen in België. Dit geeft dan weer het bredere maatschappelijke probleem aan:

"Mensen liggen niet wakker van gedetineerden. Die moeten gewoon gestraft worden, oordeelt men. Hoe en in welke omstandigheden, dat doet er niet toe. Die onverschilligheid komt als een boemerang terug. Het is geen toeval dat ons land zowat het grootste recidivecijfer van heel Europa heeft. In grote mate is dat op de levensomstandigheden van de gedetineerden te schrijven. Een cel van acht op vier meter, waar je met twee en vaak drie in zit, is funest. En als je dan weet dat ze er soms maar één uur per dag uit mogen... Gedetineerden hebben recht op werk om iets bij te verdienen, maar ook dat krijgt men nauwelijks georganiseerd. Stuk voor stuk zijn dat elementen die tot de frustratie bijdragen, met gevolgen op korte en langere termijn." Vertelde Gino Hoppe, ACOD-afgevaardigde voor de gevangenen.

Met een detentieverleden is het niet makkelijk om een baan te krijgen. Bijna de helft leeft van een uitkering, de andere helft heeft helemaal geen inkomen. Er is een grote afstand tot de arbeidsmarkt, er zijn meestal ook schulden, er ontbreekt vaak een sociaal netwerk. Het risico op recidive wordt hierdoor vergroot.

Wanneer we de Belgische gevangenis vergelijken met de Scandinavische zien we opvallende verschillen. In Scandinavië zetten ze veel meer in op het voorkomen van recidive. "De gevangenis zou een kans moeten zijn om een individu te hervormen terwijl ze tijdelijk gescheiden worden van de rest van de populatie", klinkt het daar. In Scandinavië wil men gedetineerden graag menselijk behandelen, volgens hen is dat de eerste stap naar een goede terugkeer in de maatschappij. Een voorbeeld hiervan is dat het bewakingspersoneel daar niet enkel instaat voor het bewaken van de gedetineerden. De bewakers zetten daar ook erg hard in op het verkrijgen van een vertrouwensband met de gedetineerden. De gedetineerden kunnen dus ook echt bij hen terecht met hun persoonlijke gevoelens en problemen.

In de gevangenis van Zweden bijvoorbeeld is het uitzonderlijk dat gedetineerden één-op-één geweld tonen. Zij zetten erg hard in op elke gedetineerden een minimale veiligheid te geven.

In 2009 waren er in Zweden 5722 gedetineerden en in 2019 waren er dat nog maar 4500. De populatie in deze gevangenissen daalt dus sterk. Bij onze gevangenissen zien we het cijfer stijgen.

Een focus van de Zweedse gevangenissen is het zien van gedetineerden als individuen die nood hebben aan psychologische begeleiding. Een misdaad wordt niet gezien als enkel een daad maar als een gevolg van een sociaal of psychologisch probleem. Het is logisch dat, als we gaan kijken naar het feit dat de bedoeling van de gevangenis is dat de gedetineerden later weer vrijkomen, het dan niet over straffen moet gaan maar over reïntegreren. Het is een foute conclusie als we denken dat iemand hard straffen zal leiden tot een beter gedrag. Amper 20% van de ex-gedetineerden in Scandinavië hervalt. Daarmee halen zij de beste scores ter wereld. (In België is dat dus meer dan het dubbele).

Het filosoferen kan een interessante manier zijn om een blik naar de toekomst te werpen en gedetineerden het gevoel te geven dat zij autonoom kunnen denken.

De gevangenis van Turnhout

De gevangenis van Turnhout bestaat uit vier vleugels : A,B,C,D. In vleugels A en B, de oudste vleugels, verblijven geïnterneerden. In de D vleugel verblijven beklagden en veroordeelden. De C vleugel krijgt later een nieuwe invulling (*gegevens 2016*).

Binnen de gevangenis van Turnhout geldt er een apart regime voor deze verschillende groepen. De geïnterneerden worden omwille van hun geestestoestand en hun gedrag individueel ondergebracht op de afdeling sociaal verweer. Sinds 2007 beschikt de gevangenis over een zorgteam dat instaat voor de begeleiding van deze geïnterneerden. Zij voorzien en begeleiden activiteiten voor deze specifieke groep, zoals kooklessen, muziek-, ergo- en arbeidstherapie. Zo worden zij op hun reclassering buiten de gevangensmuren voorbereid in een aangepaste omgeving.

De personen op de afdeling beperkte detentie werken of volgen een opleiding buiten de muren en zijn enkel 's avonds en 's nachts aanwezig in de gevangenis. Zij beschikken over een individuele verblijfsruimte.

Gedetineerden kunnen werken binnen de huishoudelijke of onderhoudsdiensten van de gevangenis. Daarnaast kunnen maximum 35 gedetineerden voor externe bedrijven aan de slag in één werkhuis, uitsluitend bestemd voor inpak- en verzamelwerk. Een tiental gedetineerden voeren in hun cel werk uit voor externe bedrijven. Afhankelijk van de vraag of aanbiedingen vanuit bedrijven, kan de tewerkstelling worden uitgebreid.

Actualiteit rond het gevangenisleven in België

Het gevangenisleven in België is de laatste maanden jammer genoeg een aantal keer negatief in het nieuws gekomen. Zo ontsnapten er vijf gedetineerden uit de gevangenis van Turnhout. Vier van de ontsnapten zijn ondertussen weer opgesloten. Ook in Wortel lukte het een gedetineerde te ontsnappen, deze is op dit moment nog steeds spoorloos is. Het is aan ons om hierop in te spelen en de beeldvorming van het gevangeniswezen en vooral van de gedetineerden aan het licht te brengen. Gedetineerden worden door de publieke opinie tegenwoordig vaak afgeschilderd als 'krapuul'. Wij hopen mensen bewust te maken van deze vooroordelen en dit negatief beeld dat heerst rond gevangenen.

De methode filosoferen

Filosoferen is samen nadenken over datgene waar grote mensen geen antwoord op weten. Filosoferen is een andere manier om greep op de wereld te krijgen. Het wijkt fundamenteel af van de wetenschappelijke manier. Fundamenteel omdat de filosofische manier eerder gericht is op het vragende en het onderzoekende, de wetenschappelijke eerder op verifieerbare feiten en antwoorden.

Het filosoferen heeft positieve effecten op lange en korte termijn. Maar in die stelling schuilt al een eerste vooronderstelling. Kunnen wij weten of iets echt positief is? Misschien delen we hier niet allemaal dezelfde mening over. We zijn hier niet om opinies uit te wisselen. Iedereen heeft een mening. We zijn hier omwille van de kennis. De vijand van filosofie is gedachteloosheid. Het weten dat we niet weten an sich is al een essentie van de filosofie.

Om deze reden willen wij het project 'filosofie' aangaan. We gaan op zoek naar de waarheid. Samen kunnen we een denk gemeenschap oprichten om hier een stukje dichterbij te komen. Vanuit verwondering op zoek gaan naar waarheden, constant in vraag stellen wat en waarom we geloven, wat Socrates "het onderzochte leven", noemde. Socrates, een man die wijs genoeg was om te weten dat hij niets weet, stierf in de gevangenis. Een interessante insteek voor ons project als je het ons vraagt. Zijn laatste wens? Een filosofisch gesprek met vrienden aan zijn sterfbed.

Op korte termijn zorgt het filosoferen voor de mogelijkheid om situaties vanuit meerdere perspectieven te bekijken. Het zorgt voor een sociale rust omdat de deelnemers afstand kunnen nemen van hun emoties om zo een bepaalde situatie te bekijken. Je raakt als het ware in een nieuwe dimensie, ergens tussen dromen en de realiteit in.

Op langere termijn zorgt het filosoferen niet alleen voor een ruimer betekeniskader, maar ook voor een groei in zelfvertrouwen en een groei in het redeneervermogen.

Het filosoferen met gedetineerden in het bijzonder is zeer krachtig omdat iedereen evenveel weet over de waarheid. Niemand is minderwaardig. De mogelijke denkbeeldige hiërarchie tussen deelnemers onderling wordt op deze manier meteen doorbroken. Het is dan ook aan de begeleiders om de deelnemers hierop te wijzen.

Enkele handige tips die bruikbaar zijn voor het filosoferen zijn het volgende:

Bereid een vragenlijst voor met vragen rond het thema. Zo heb je altijd een back-up als het gesprek vastloopt. De opening van een gesprek bepaalt sterk het verdere verloop van de sessie. Een goede opening is aan de groep vragen wat de betekenis van filosoferen is. Verder is het ook handig dat de begeleider de regels van het filosoferen nog eens even uitlegt of noteert. Door het toepassen van deze regels zal het gesprek vlotter verlopen. De regels zijn het volgende: je mag alles zeggen wat je denkt, indien je zegt waarom je het denkt, luister naar de anderen, iedereen weet evenveel en je mag zwijgen als je dat wilt. Het hebben van een gezamenlijk ervaringsmoment zorgt ervoor dat de deelnemers worden geprikkeld en het zet hen aan tot nadenken. Een voorbeeld van een gezamenlijk ervaringsmoment bij het thema gelijkheid is "ga op zoek in deze ruimte naar de persoon die het meest gelijk is aan jou."

Een handige tip voor bij de afsluiting van een sessie is het vragen aan één van de deelnemers om kort de essentie van het gesprek te formuleren. Bij het einde van een sessie kan je ook een oogstmoment doen waarbij je gaat vragen aan elke deelnemer wat hen is bijgebleven van het filosofisch gesprek en wat ze gaan meenemen naar de toekomst toe

Eerdere ervaring met filosofie (in de gevangenis)

Er werd eerder al gefilosofeerd in de gevangenis van Turnhout. In de jaarverslagen van 2015, 2016, 2017 en 2018 werden deze activiteiten telkens opgenomen onder het thema 'welzijn en gezondheid'.

De Rode Antraciet gaf eerder al cursussen filosofie. Deze lessen waren gebaseerd op het bekende boek van Alain de Botton: "De troost van de filosofie". De gedetineerden die hieraan deelnamen, werden beloond met een certificaat. Elke les is een oefening in goed luisteren, zich genuanceerd uiten, reflecteren, zoeken naar overeenstemming. Ook deden zij eerder al aan losse projecten filosofie, telkens op een andere manier georganiseerd.

Project studenten wijsbegeerte

Studenten wijsbegeerte (vroegere filosofie) deden eerder al een gelijkaardig project als datgene dat wij beogen. Twaalf studenten volgden het vak "gevangenisstraf als doorleefde realiteit". Elke week brachten ze een avond door in de gevangenis van Leuven-centraal, samen met 12 gedetineerden. De lessen gingen door in een kapel. Opvallend, daar ook onze sessies in een kapel zullen plaatsvinden. Zij startten hun sessies met een kennismakingsspel. Dit is ook de tactiek die wij gaan toepassen om het ijs te breken.

Resultaten die meteen merkbaar waren bij de studenten is dat de gedetineerden en de studenten in essentie vrijwel dezelfde ideeën hadden. "Wat zijn we in essentie toch allemaal hetzelfde", lees ik in een interview met een deelnemend studente.

Ze merkten ook dat de gedetineerden echte verhalenvertellers zijn. Duizenden verhalen en pittige discussies kwamen naar boven.

In theorie werden ze in groepen van 6 verdeeld: 3 studenten en 3 gedetineerden. Hier werden zij geconfronteerd met stellingen en casussen die gelinkt kunnen worden aan de theorie die de

studenten op school zagen. Ieder gaf zijn eigen standpunt en nam de tijd om te luisteren naar dat van de anderen. Zo leerden ze van wat ze elkaar te zeggen hadden.

Er werd in de kleinere groepen stevig gediscussieerd. Veel verschillende meningen stonden lijnrecht tegenover elkaar, en ook de "doorsnee publieke opinie" werd in de gevangenis binnengebracht. "Gevangenen zitten op hotel, ze hebben zelfs een tv!", "dat ze in de gevangenis zitten, is allemaal hun eigen schuld" en "we zouden ze beter écht levenslang opsluiten." Het zijn stellingen die we tegenwoordig bij menig Turnhoutenaar herkennen.

Een volgende punt dat sterk naar buiten kwam is dat er nood is aan verandering in het gevangenisstelsel zelf en in de publieke opinie die errond hangt. De realiteit en de gevangenis zijn twee werelden die te ver van elkaar staan. Hoe kunnen we verwachten dat mensen in onze gevangenissen er "beter" uitkomen dan ze er binnenstapten als we niet genoeg investeren in psychologische begeleiding, als we bijna geen mogelijkheden voorzien van bijvoorbeeld dagtaken die gedetineerden een miniem gevoel van eigenwaarde en trots geven? En vooral, hoe kunnen we verwachten dat we mensen helpen door ze bijvoorbeeld 10 jaar uit de samenleving te halen, ze vervolgens te vergeten en ze dan terug te 'gooien' in een omgeving die totaal veranderd is. Wie houden we voor de gek?

Unvarnished

Koen Raes, rechtsfilosoof en ethicus, ging ook al filosoferen met delinquente jongeren van 15 tot 18 jaar in de gesloten afdeling van Gemeenschapsinstelling De Zand.

Raes wou met zijn project te weten komen hoe er in Vlaanderen wordt omgegaan met jongeren die misdrijven hebben gepleegd. Kunnen zij na hun plaatsing weer volwaardig deelnemen aan onze samenleving of worden zij als criminelen gestigmatiseerd en wordt hun resocialisatie onmogelijk gemaakt? Door in dialoog te gaan met deze jongeren wou Raes hen, wiens stem ontnomen was, de kans geven om hun gedachten ongecensureerd de vrije loop te laten. Hij wou vanuit een kritische distantie de dialoog met jongeren aangaan. Om dat te kunnen realiseren, moest hij vooringenomen standpunten vermijden en een open socratische houding aannemen. Een houding die hem in staat stelde vragen te stellen en te luisteren. Op die manier werd er een mentale ruimte gecreëerd waarin gereflecteerd kon worden.

In totaal hebben er daar zes filosofie sessies plaatsgevonden die handelden over 'slim zijn', 'macht', 'liefde en haat', 'drugs', 'wie ben ik' en 'het geweten'. Naar aanleiding van deze thema's werden vragen gesteld aan de jongeren.

Effecten waren snel duidelijk. Door over de werkelijkheid na te denken, wordt ze in zekere zin even stil gezet, gekaderd net als het stilstaand beeld van een foto. In die zin zijn de foto's die in het boek 'Unvarnished', dat gepubliceerd werd na deze sessies, meer bepaald een artistieke reflectie op het leven van deze jongeren. De kunstenaar die deze foto's nam, liet zich vrijwillig twee weken opsluiten tussen deze jongeren.

Deze foto's schetsen een sterk beeld van het leven van deze jongeren. De picturale sensatie en de schoonheid van de foto's kan de traagheid niet verbloemen. De spanning blijft bestaan. De gemaskeerde gezichten stellen een vraag en openen daarmee ruimte voor dialoog. DE interactie tussen de dialogen en de foto's in het boek creëren in het boek een nieuwe werkelijkheid, ontdaan van schone schijn.

Met de publicatie van het boek wouden Raes en al diegenen die hieraan meegewerkt hebben (credits bij bronvermelding onderaan dit schrijven) een appèl doen op reflectie en betrokkenheid in de samenleving.

Uit bovenstaande ervaringen kunnen we concluderen dat er al enigszins ervaringen zijn met het filosoferen met gedetineerden. De ervaring met filosofie waarbij externen betrokken worden, is eerder schaars. In Leuven is er echter al wel een gelijkaardig project op poten gezet door studenten, met de gewenste effecten, effecten die ook wij beogen met ons project. Wij hebben hier dus de kans om een uniek experiment aan te gaan, samen met de gedetineerden. Opvallend genoeg was het tijdens voorgaande projecten niet altijd vanzelfsprekend dat er iets naar buiten zou komen en werd er dus niet 'altijd' ingezet op het bespelen van de publieke opinie. Hierin hopen wij verandering te brengen.

3.3 Netwerk-analyse

Betrokkenen

Om ons project tot een goed einde te brengen werken we samen met andere mensen met elk een andere rol, waar wij veel van kunnen leren.

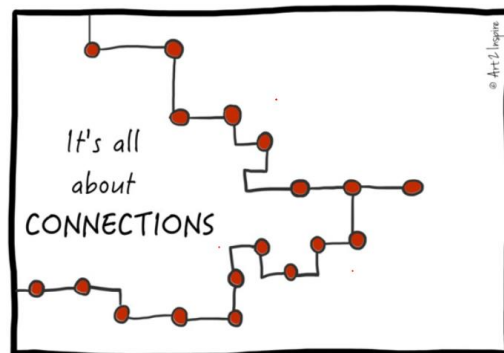
Vanzelfsprekend zij wij, Julie, Stephane, Steffi, Lore, Eline en Laïssa als projectverantwoordelijken van dit project, betrokken.

Graag zouden wij de mensen die 'binnen' de muren zitten, door te filosoferen, mee naar 'buiten' nemen. Zo hopen wij de de mensen 'binnen de muren' en zij 'buiten de muren' dichter bij elkaar te brengen.

Daniël Janssens is als coach van dit project en eveneens de oprichter van filosoferen in de gevangenis een belangrijke betrokkene. Hij begeleidt ons tijdens het gehele project. Daniël heeft ons op weg geholpen door een workshop filosoferen te geven en om de opdrachten voor project duidelijk uit te leggen.

Lotte en Jasmine kunnen wij beschouwen als leden van de stuurgroep en als belangrijke contactpersonen binnen de gevangenis. Als medewerker van CAW de Kempen ondersteunt Jasmine de gevangenis van Turnhout. Jasmine zorgt mede voor de activiteiten binnen de gevangenis. Haar uitgangspunt is dat gedetineerden ook mensen zijn zoals iedereen, alleen zijn zij in hun vrijheid beperkt. Jasmine wil ervoor zorgen dat de gedetineerden zich nog steeds mens voelen. Lotte werkt bij de Rode Antraciet. Deze organisatie zorgt voor vorming van gedetineerden binnen de gevangenis. Zij bieden ruimte voor informeel leren rond persoonsgerichte en maatschappelijke thema's. Bijvoorbeeld aan de hand van vorming rond agressie bij gedetineerden krijgen de gedetineerden de kans te reflecteren over hun manier van omgaan met verschillende situaties. Zo is er bijvoorbeeld ook vorming rond maatschappelijke thema's die ervoor zorgen dat de gedetineerden betrokken blijven bij datgene wat er in de samenleving gebeurt. Lotte en Jasmine zijn voor ons project belangrijke partners. Zij kunnen functioneren als contactpersonen maar ook als inspirators. Lotte en Jasmine kunnen ons ideeën geven en ons mee ondersteunen in dit project.

De gedetineerden die gaan deelnemen aan het project zijn natuurlijk ook betrokken. Het is wel belangrijk in het achterhoofd te houden dat de deelnemers kunnen veranderen doorheen het

project aangezien we ons project doen in een arresthuis. Gedetineerden komen en gaan bij wijze van spreken.

Bij twee van de vijf sessies gaan we ook burgers betrekken. Dit zullen twee studenten zijn van Thomas More en meer bepaald studenten vanuit de richting Sociaal Werk. Aangezien we zelf ook deelnemen en er een maximaal aantal deelnemers mogen deelnemen aan de sessies, hebben we ervoor gekozen om twee externe studenten Sociaal Werk te nemen. Op deze manier kunnen zij ook al eens kennis maken met de doelgroep van gedetineerden en leren zij ook wat filosoferen inhoud in de praktijk.

De directie van de gevangenis is een zeer belangrijke schakel in het realiseren van ons project. De directie neemt in de gevangenis de belangrijkste beslissingen. De taken van de directie zijn: bestuursovereenkomst van de FOD Justitie uitvoeren, activiteiten coördineren van de verschillende diensten, voorstellen formuleren om de werking van de FOD te verbeteren, begroting opmaken en de uitvoering ervan controleren en ten slotte het personeelsplan opstellen en toezien op de uitvoering ervan. De visie van de directie gaat vooral over de veiligheid van de gedetineerden en het personeel binnen de gevangenis. Ze willen dat, ook al zijn de gedetineerden beperkt in hun vrijheid, ze nog steeds kunnen participeren aan de samenleving. Zonder toestemming van de directie kan het project niet doorgaan. Zij verlenen bijvoorbeeld de toestemming om een aantal keer samen te mogen komen met de gedetineerden. Als wij iets van materiaal willen gebruiken moet dit ook steeds eerst aangevraagd worden.

Uit onze sessies zouden we graag een creatieve uitwerking naar buiten brengen. Hiervoor gaan we samen werken met een cartoonist. Mathias Vanthienen is een cartoonist uit Edegem. Het is een durver die in zijn cartoons de bestaande systemen bekritiseert. Zijn tekeningen zullen tijdens de sessies zelf gemaakt worden, recht vanuit de sfeer en vanuit alles wat er gezegd wordt tijdens deze sessies. De cartoons zullen na overleg met de burgers, de directie van de gevangenis en de gedetineerden tentoongesteld worden op publieke plaatsen bijvoorbeeld in het cultuurhuis De Warande.

De Warande, het cultuurhuis gelegen recht tegenover de gevangenis te Turnhout, zouden we graag betrekken in ons project omdat deze zo dicht gelegen is bij de 'bron', de inspiratie van de cartoons. De visie van dit cultuurhuis is zoveel mogelijk mensen met elkaar te laten ontmoeten. Dat staat centraal in het beleidsplan van De Warande. Dit doen ze door middel van kunst in alle mogelijke vormen. Belangrijk hierbij is dat iedereen gebruik kan maken van De Warande. Het is wel belangrijk dat de gebruiker actieve betrokkenheid en het cultureel eigenaarschap toont. De Warande zou voor ons project een belangrijke partner kunnen zijn omdat wij hier onze cartoons tentoon kunnen stellen.

Onze opleiding, Sociaal Werk, is ook een belangrijke partner in ons project. Deze richting gaf ons de kans om dit project op te starten. Verder is onze opleiding ook van belang omdat wij hieruit onze burgers willen halen die deel gaan nemen aan de filosofieerssessies in de gevangenis. Daarnaast kan de opleiding ook dienen als belangrijke partner in verband met de cartoons. Wanneer ons project ten einde is, kunnen wij de cartoons ophangen in de lounge van de richting Sociaal Werk. Zo kunnen die cartoons dienen als aandenken voor ons project. Andere studenten krijgen dan ook de kans om deze te bekijken.

We hebben al één school dat wil deelnemen aan het project namelijk het Sint-Victorinstituut in Turnhout. Om hen te betrekken in het project hebben we besloten om een filosofer sessie uit te voeren met de humane wetenschapsklas van het zesde middelbaar. Tijdens deze sessie zullen we

de thema's die we in de gevangenis gaan gebruiken ook gebruiken om te filosoferen met deze leerlingen. Op deze manier krijgen we een beeld over hoe verschillend of hoe gelijklopend de argumenten zijn die naar boven zullen komen tijdens het filosoferen. Het Sint-Victorinstituut is een zeer goede partner omdat zij elke dag geconfronteerd worden met de gevangenis aangezien deze school zich op 200m van de gevangenis bevindt.

Overeenkomsten en verschillen

Onze visie als projectgroep komt zeer duidelijk overeen met de visie van de sociale dienst van de gevangenis. Tijdens de gesprekken die we met hen hebben gehad, is dit ook duidelijk geworden. Wij willen er ook, door ons project, voor zorgen dat de gedetineerden zich even niet gevangen hoeven te voelen. Daarnaast is er ook de samenleving die we moeten sensibiliseren. We moeten ervoor zorgen dat de samenleving hen blijft zien als medemensen, wat de publieke opinie ook mag zijn. We proberen dit door de meningen en de gedachten van deze gedetineerden naar 'buiten' te brengen, door middel van de cartoons.

Onze visie komt ook zeer goed overeen met de visie van het cultuurhuis de Warande. Zij willen mensen elkaar laten ontmoeten en wij willen op een manier ook dat de buitenwereld de gedetineerden ontmoet. Dit zal dan niet rechtstreeks zijn, maar tot op een bepaalde hoogte kunnen de burgers van de buitenwereld en de gedetineerden elkaar ontmoeten door de tekeningen die zullen worden getoond.

Ook in de visie van de directie is er zekere gelijkenis, het gaat dan niet over het deel van de veiligheid van personeel en gedetineerden, dan wel over de participatie van de gedetineerden aan de samenleving. Door te filosoferen en een product dat we naar buiten brengen, participeren de burgers onrechtstreeks aan de samenleving door middel van kunst. Zij hebben deze kunst niet zelf gemaakt, maar zijn hier wel het onderwerp van.

Mogelijke partners

Als mogelijke partners hebben wij lagere en middelbare scholen voor ogen. Voor hen zou het interessant kunnen zijn om deel te nemen aan het product van het project. We zouden na het project een presentatie kunnen maken van onze ervaringen tijdens het project en de cartoons die er tijdens het project gemaakt zijn ook aan de leerlingen en leerkrachten laten zien. Meer specifiek zouden de scholen van Turnhout hier interessant voor zijn aangezien het project plaatsvindt in Turnhout. Zo kunnen de leerlingen van deze scholen op een manier toch het leven in een gevangenis meemaken en er eens over nadenken wat het betekent om in de gevangenis te zitten. Het Sint-Victorinstituut neemt al deel aan dit project en we hopen dat er nog meer scholen zullen deelnemen in de toekomst.

Besluit

netwerk-analyse

Er zijn binnen het project een aantal betrokken partijen aanwezig. Het is belangrijk dat de visie van het project steeds afgetoetst wordt met deze betrokken partijen.

Dit doen we zodat de partijen die betrokken zijn bij het project, betrokken blijven. Deze betrokkenen zijn voor ons ook een belangrijke terugvalbasis, als we vragen zouden hebben tijdens het project weten we aan wie we ze kunnen stellen. Binnen de context van de gevangenis is dit zeer belangrijk.

We zullen Jasmine en Lotte vaak nodig hebben voor ondersteuning, bijvoorbeeld wanneer wij bepaalde materialen nodig hebben tijdens ons project. Zij kunnen een goedkeuring aanvragen om deze materialen binnen te brengen binnen de muren van de gevangenis. Daarnaast hebben wij het cultuurhuis De Warande nodig om het product/ de creatieve uitwerking van het project naar buiten te kunnen brengen. Dit gebeurt in samenspraak met de directie van de gevangenis. De directie beslist wat wel en wat niet mag. Als besluit kunnen wij stellen dat de partijen die betrokken zijn bij het project erg belangrijk zijn voor de uitvoering van ons project. Wij, de projectverantwoordelijken, hebben deze betrokken partijen nodig om het project tot een goed einde te kunnen brengen.

4. Planning

4.1 Doelgroep

De eerste doelgroep is die van de gedetineerden van de gevangenis van Turnhout, specifiek diegenen die aan onze sessies zullen deelnemen. De deelnemers uit deze doelgroep zullen enkel mannen zijn omdat de gevangenis van Turnhout enkel mannelijke gedetineerden heeft. Diegenen die rechtstreeks betrokken zijn, zijn de gedetineerden die zich inschrijven voor onze filosofieersessies. Het zal gaan over een zevental gedetineerden. In de gevangenis is er geen zekerheid als het gaat over aantallen omdat er doorheen de sessies personen kunnen afvallen. Niet alleen de gedetineerden die actief deelnemen aan onze filosofieersessies zijn onze doelgroep, ook degene die niet actief deelnemen, maken deel uit van onze doelgroep. We hopen dat de gedetineerden geïnspireerd raken om onderling te filosoferen. Op deze manier hopen we dus alle gedetineerden te bereiken.

De tweede doelgroep zijn de betrokken burgers. Meer concreet de studenten sociaal werk van Thomas More in Geel die aan ons project willen participeren. Dit zullen er in totaal, buiten wij als projectleden erbij, één of twee zijn. We hebben specifiek gekozen voor studenten van sociaal werk omdat zij het meeste in aanraking komen met kwetsbare groepen, zoals gedetineerden.

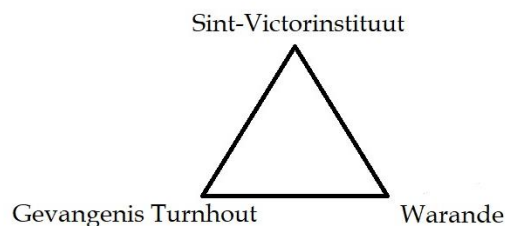
Voor onze sessies hebben we gekozen voor een zevental gedetineerden en een tweetal burgers. Wijzelf als projectgroep zijn met zes studenten en vinden het principe van bounding en bridging heel belangrijk. Om deze reden willen we het aantal burgers en gedetineerden ongeveer gelijk houden. Tijdens de eerste sessie doen we aan bounding, we versterken de gemeenschappelijke band vanuit een veilige en categoriale groep. Dit houdt in dat in de eerste sessies enkel wij als projectgroep aanwezig zullen zijn met de gedetineerden en een cartoonist. Pas nadien gaan we de groep uitbreiden en een andere doelgroep erbij betrekken, namelijk de studenten van Thomas More Geel. Op dat moment is de stap naar bridging gebeurd. We slaan een brug tussen de gedetineerden en de burgers van buiten af.

Een tweede 'brug' dat wij maken is met de leerlingen van het zesde middelbaar humane wetenschappen van het Sint-Victorinstituut te Turnhout. Samen met hen zullen wij één voormiddag (18 maart) filosoferen over dezelfde thema's waarover we in de gevangenis zullen hebben gefilosofeerd. Voor deze sessies zullen we ook een cartoonist betrekken zodat we ook van deze sessies cartoons hebben om tentoon te stellen. Het lijkt ons interessant om de gedachtegang van de leerlingen te vergelijken met die van de gedetineerden en deze dan ook te delen met de

bezoekers van de tentoonstelling. Op deze manier maken we een 'driehoek' tussen belangrijke betrokkenen: de gedetineerden, de leerlingen en de burgers die naar onze tentoonstelling komen.

Een derde doelgroep die we zullen bereiken zijn burgers 'van buitenaf' die niet deelgenomen hebben aan het project. Dit zullen realiseren aan de hand van een tentoonstelling in de Warande. We hopen zo burgers 'van buitenaf' te sensibiliseren over het stigma dat rond het gevangeniswezen leeft. deze manier slaan we een derde 'brug' om onze 'driehoek' te vervolledigen.

Op

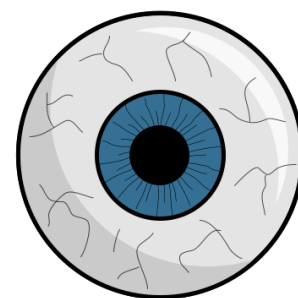
op

4.2 Visie

Onze visie is erop voorzien om iets teweeg te brengen micro-, meso- en macroniveau. In de uiteenzetting maken wij dus graag het onderscheid om de gehoopte effecten overzichtelijker te kunnen tonen.

Microniveau (doelgroep)

Allereerst is er de groep waarmee wij rechtstreeks in contact komen: de gedetineerden en de deelnemende externe studenten. Om te beginnen, willen wij inzetten op een groei in zelfvertrouwen bij de gedetineerden. Om dit te bereiken, is het belangrijk dat we de gedetineerden positieve ervaringen aanreiken. Door het feit dat iedereen in het filosoferen evenveel over de waarheid weet en dit ook aan te halen tijdens de sessies, doorbreken we automatisch alle verticale lijnen in een eventuele 'hiërarchie'. Wij hopen hiermee een gevoel van gelijkwaardigheid te creëren tussen de deelnemers.

Daarnaast zullen de gedetineerden door de nieuwe methode - het filosoferen - leren om sterker logisch te redeneren. Ook dit zal een positieve bijdrage hebben op hun zelfbeeld en dus op hun zelfvertrouwen.

Ook willen we inzetten op een verruiming van het betekenisveld bij de gedetineerden en de deelnemende studenten. Door verschillende denkkaders aan te reiken, hebben de gedetineerden meerdere perspectieven van waaruit zij hun concrete situatie, of het leven in het algemeen kunnen bekijken.

Hiermee zetten we bovendien in op meer sociale rust en stabiliteit bij de doelgroep, daar ze bij het filosoferen even naast hun emoties hun situatie kunnen benaderen.

Tot slot durven wij te dromen van gedetineerden die ook na onze sessies de effecten van het filosoferen blijven ervaren. Gedetineerden die sterker in hun schoenen staan en de kracht van een open dialoog over hun gevoelens toepassen op zichzelf en op hun omgeving.

Mesoniveau (gevangenis Turnhout)

In de gevangenis van Turnhout hopen wij iets in beweging te krijgen. De gedetineerden aan het filosoferen krijgen. Het is onze droom dat het filosoferen opgepikt wordt door gedetineerden buiten de activiteiten om. De voordelen van het filosoferen op microniveau staan hierboven beschreven. Voor de gedetineerden die niet deelnamen, kan het dus ook nuttig zijn om hiermee te starten. Wij

hopen te realiseren dat de deelnemende gedetineerden dit overdragen op hun celgenoten en medegedetineerden.

Daarnaast willen we het filosoferen als methode lanceren in de gevangenis van Turnhout. Wij dromen ervan dat de gedetineerden ook na onze sessies met meer openheid over hun gevoelens in dialoog durven gaan. Het 'filosoferen' ingebakken krijgen in de gevangenis. De wisselwerking tussen gedetineerden en externen zien wij als essentieel om aan gemeenschapsvorming te doen en de gedetineerden de kans te geven om te proeven van de buitenwereld. Met ons project hopen wij een sterke format te creëren die toekomstige soortgelijke projecten vergemakkelijkt. Dit format zal zich uiteten in een draaitabel waarin duidelijke stappen staan van hoe dergelijke projecten in de toekomst uitgevoerd kunnen worden.

Macro (beeldvorming publieke opinie)

Op macroniveau willen wij inzetten op een positieve beeldvorming over gedetineerden. Door de recente ontsnappingspogingen, werden zij door lokale en bovenlokale media afgebeeld als krapuul.

Onze droom is om minstens op lokaal niveau de sfeer rond het gevangeniswezen te verbeteren. Het uitbrengen van cartoons en eventueel een bundel met straffe uitspraken gebruiken wij als wapen om in te zetten op een positieve beeldvorming van gedetineerden.

Wij dromen van een tentoonstelling met een grote toestroom van burgers die kunnen aanschouwen dat deze gedetineerden meer zijn dan hun strafblad.

Wij willen, niet alleen door deze tentoonstelling, maar ook door na de sessies in de gevangenis te gaan filosoferen met studenten van het Sint-Victor, op een verregaande interesse van de burgers in datgene dat er speelt in de gevangenis. Wij durven te dromen van een samenleving die meer begripvol en toleranter is naar de gedetineerden.

Wij van Gevangen lichaam, vrije ziel, gaan altijd uit van de kracht die in iedere persoon zit en geven hem onvoorwaardelijk kansen om deze kracht te tonen. Wij hopen deze mentaliteit enigszins terug te zien in de samenleving bij zij die van ons 'product' hebben mogen proeven.

4.3 Doelstellingen

Voor het project zijn er reeds enkele doelen die wij graag wensen te realiseren. Algemeen bekeken kunnen wij vier doelen onderscheiden. Deze doelen kunnen wij steeds aftoetsen door te kijken naar de operationele doelen die er steeds bij horen.

Algemeen doel 1: Gedetineerden groeien in zelfvertrouwen en verruimen hun betekeniskader in vijf filosofer sessies.

- Operationeel doel 1: De gedetineerden ontmoeten andere deelnemers in een veilige opstartsessie.
- Operationeel doel 2: De deelnemers kiezen de filosofer thema's van de volgende filosofer sessies.
- Operationeel doel 3: De gedetineerden oefenen in het filosoferen door te filosoferen.
- Actie 1: Een eerste kennismakingssessie aan de hand van het billenblootspel.
- Actie 2: Het aanbieden en uitleggen van het dagboekje dat elke gedetineerde krijgt.

Algemeen doel 2: De gedetineerden filosoferen verder na de sessies.

- Operationeel doel 1: De gedetineerden reflecteren na een sessie en denken na over het thema van de volgende sessie, dit aan de hand van het bijhouden van een dagboek.
- Operationeel doel 2: De gedetineerden die deelnamen aan de sessies delen hun ervaringen en betekeniskader met de gedetineerden die niet deelnamen aan de sessies.
- Actie 1: De projectverantwoordelijken voorzien een dagboek waarin de gedetineerden worden uitgedacht om verder te gaan met het filosoferen.
-

Algemeen doel 3: De burgers verbreden hun betekeniskader en zijn bewust van hun vooroordelen na de gemengde sessies.

- Operationeel doel 1: Burgers halen vooroordelen uit stellingen en tonen dit tijdens de sessies.
- Operationeel doel 2: Burgers geven nieuwe betekenissen aan bepaalde zaken/ onderwerpen en laten dit zien tijdens het oogstmoment op het einde van elke sessie.
- Actie 1: Burgers gaan in dialoog met de projectverantwoordelijken in de taterbar tijdens de voorstelling

Algemeen doel 4 : De laatstejaarsstudenten humane wetenschappen van het Sint-Victorinstituut filosoferen over dezelfde thema's als de filosofer sessies in de gevangenis.

- operationeel doel 1 : Samenwerking verwezenlijken met het Sint-Victor.
- Operationeel doel 2: De Leerlingen maken kennis met filosoferen.
- operationeel doel 3 : De leerlingen gaan met elkaar in dialoog en geven gegronde argumenten.
- Actie 1: Contact opnemen met het Sint-Victorinstituut. Zie draaiboek voor contactgegevens.
- Actie 2: de leerlingen maken kennis met filosoferen aan de hand van het billenbloot spel en een filosofer sessie in kleinere groepen waarin de thema's uit de sessies in de gevangenis aan bod komen.
- actie 3 : Vergelijken van de argumenten van de leerlingen met de argumenten van de gedetineerden.

algemeen doel 5 : De bezoekers van de tentoonstelling krijgen een positief beeld over de gedetineerden.

- Operationeel doel 1: Er wordt een cartoonist aangeworven.
- Operationeel doel 2: De cartoonist woont de vijf sessies in de gevangenis bij en de sessie in het Sint-Victorinstituut. Vanuit zijn ervaringen en indrukken tijdens deze sessies maakt hij cartoons.
- Operationeel doel 3: Cartoons worden in mei tentoongesteld in het cultuurhuis De Warande.
- Actie 1: De tentoonstelling bekend maken op sociale media om zo mensen uit te nodigen voor de tentoonstelling (PR).
- Actie 2: Tijdens de tentoonstelling is er een taterbar, deze dient als een mogelijkheid om met één van de projectverantwoordelijken afzonderlijk te spreken.
- Actie 3: Een fotograaf zal de tentoonstelling bijwonen en sfeerfoto's nemen.

4.4 Aanpak en methodiek

We gebruiken filosofie als methodiek. Wij willen met de methodiek de burgers bewust proberen te maken van hun mogelijke vooroordelen over de gedetineerden en over de gevangenis. We

gebruiken filosofie als methodiek om zowel de burgers als de gedetineerden inzichten te kunnen geven om vanuit meerdere invalshoeken te denken en bepaalde zaken te bekijken.

Filosofie is samen nadenken over datgene waar grote mensen geen antwoord op weten. Men doet dit om een denkgemeenschap op te richten om samen een stukje dichterbij de 'waarheid' te komen. Filosofie houdt in dat men weet dat je niet weet.

Ons project kan worden onderverdeeld in drie fasen.

Fase 1: Kennismaking en het installeren van veiligheid.

Voor de eerste fase te realiseren gaan wij, de projectverantwoordelijken, deelnemen aan activiteiten die zullen plaatsvinden in de gevangenis. Deze activiteiten worden georganiseerd door de vrijwilligers in de gevangenis en dankzij Jasmine krijgen wij de kans om hieraan deel te nemen. Zo kunnen wij al reeds kennismaken met enkele gedetineerden. Tijdens onze eerste sessie zal onze focus ook nog steeds liggen op kennismaking, zowel kennismaking met de gedetineerden als kennismaking met filosofie.

Fase 2: Filosoferen met burgers en gedetineerden in vijf sessies.

Tijdens deze sessies zal er over verschillende thema's gefilosofeerd worden. Als projectverantwoordelijken hebben wij al enkele thema's in ons achterhoofd waarover we kunnen filosoferen. Deze thema's zijn: ethiek, bestaan van echte vriendschap, geluk, vrijheid, rechtvaardigheid en het belang van straffen. Maar hierbij willen wij graag de gedetineerden ook een kans tot inbreng geven. We zullen eerst hun bevragen of zij een thema weten waarover zij willen filosoferen. Onze sessies zullen steeds starten met een opwarming en een algemeen rondje. Zo zullen wij eerst bevragen hoe de gedetineerden zich voelen, wat zij eventueel verwachten en wat zij van de vorige sessies al vonden. Daarna kunnen wij eventueel enkele zaken vanuit de vorige sessies meenemen naar de volgende sessies. Elke sessie zal steeds afgerond worden met enkele vragen zoals 'Wat nemen jullie hiervan mee?', 'Wat vonden jullie van deze sessie?'. Ook gaan wij proberen het filosoferen mee te geven aan de gedetineerden naar hun cel. We gaan hen vragen om al eens na te denken over bepaalde thema's waarmee we een volgende sessie eventueel kunnen starten. Dit doen we aan de hand van een dagboek.

Fase 3: filosoferen met leerlingen van het Sint-Victorinstituut.

We starten deze sessie door het project uit te leggen en onszelf voor te stellen. Daarna wordt ook uitgelegd wat filosoferen inhoudt. Nadien doen we met de hele groep een opwarmer aan de hand van stellingen uit het billen bloot spel. De projectleden selecteren stellingen uit het spel en lezen deze voor nadat ze het klaslokaal verdeeld hebben in twee kampen 'akkoord' en 'niet akkoord'. Leerlingen staan recht en kiezen een kant en verplaatsen zich letterlijk naar die kant. De projectleden vragen aan de leerlingen hun keuze te beargumenteren en met elkaar in dialoog te gaan over die argumenten. In het tweede deel van de filosofeer sessie werken we in kleinere groepen (de klas verdeeld over drie groepen met twee projectleden per groep). Elk groepje begint terug met een energizer gekozen door de projectleden. Elk groepje zal filosoferen rond een ander thema. Dit thema zal op voorhand besproken worden en men past de energizer hier op aan. De thema's die aan bod komen zijn ook aan bod gekomen tijdens de sessies in de gevangenis. We eindigen de voormiddag met een oogstmoment. Tijdens dit oogstmoment stellen we vragen zoals: Wat neem je mee? Vond je het leuk? Zijn er nog tips voor een volgend project?

fase 4 : Sensibiliseren van de publieke opinie.

Bij het project zullen de projectverantwoordelijken een cartoonist betrekken. De cartoonist, die zij uitgekozen hebben voor het project, noemt Mathias Vanthienen. Hij zal de vijf sessies bijwonen in de gevangenis. Tijdens de eerste sessie gaan de leden van de projectgroep hem voorstellen aan de gedetineerden. Zo weten de gedetineerden wie hij is en welke functie hij heeft. Vanuit zijn ervaringen gaat hij nuttige en mooie cartoons tekenen voor het project. Deze cartoons worden tentoongesteld in het cultuurhuis De Warande, vermoedelijk tijdens het eerste en tweede weekend van mei 2020.

Tijdens de laatste sessie zullen deze cartoons besproken worden in de gevangenis samen met de gedetineerden. Tijdens deze tentoonstelling zullen de leden van de projectgroep de cartoons voorstellen en ook een woordje uitleg geven van wat het project inhoudt. Deze info wordt aan de bezoekers meegedeeld tijdens de toonmomenten. Tijdens de voorstelling gaan zij extra aandacht hebben voor de mening van de bezoekers.

De mening van de bezoekers willen zij vastleggen door het gebruik van verschillende tools. Met deze tools bedoelen zij:

Meningsuiting via het noteren van allerlei ervaringen in een aangeboden gastenboek. Dit gastenboek wordt voorzien door de projectverantwoordelijken. Hierin kunnen de bezoekers vrij noteren wat hun belevingen zijn van de tentoonstelling en van het project "Gevangen lichaam, vrije ziel". De eindbestemming van dit gastenboek zal de gevangenis van Turnhout zijn. Via dit boek willen zij een fysiek dankwoord leveren aan de gevangenis die ons de mogelijkheden bood om het project te verwezenlijken.

De andere tool die zij inzetten is een taterbar. De bedoeling is dat de bezoekers plaats kunnen nemen aan een tafel om een individueel gesprek aan te gaan met een projectverantwoordelijke naar keuze. Tijdens het individueel gesprek zijn de bezoekers vrij om hun belevingen te delen. Om de taterbar in de verf te zetten, zullen zij werken met een slogan die zij gaan uithangen bij de taterbar. De slogan heeft als doel, de bezoekers warm te maken voor het plaatsnemen aan de taterbar. De slogan luidt als volgt: "Wens je een gesprek met één van ons? Spreek ons dan aan en dan kunnen we samen naar de taterbar gaan!" De taterbar zou dienen om een gesprek te kunnen voeren zonder in de massa opgezogen te worden. Zij willen het signaal geven naar de bezoekers dat er ruimte en tijd voor hen wordt genomen.

Tijdens de voorstelling gaan de projectverantwoordelijken een fotograaf betrekken. Deze fotograaf gaat sfeerbeelden maken die nadien verwerkt worden in een fotoboek. Op deze manier hebben de gedetineerden de mogelijkheid om nadien een blik te werpen op de voorstelling aan de hand van het boek. De meerwaarde die de fotograaf heeft is het vastleggen van meningen aan de hand van foto's. Deze foto's vertolken een reactie of mening op het gelaat van de bezoekers.

Ze willen aan het einde een extra terugkoppeling maken van buiten naar binnen. Dit gaan ze aan de hand van een fotoboek doen genaamd "de mentale ontsnapping". Deze titel zouden zij op de voorpagina van het boek zetten in de vorm van een driehoek. We zijn er ons van bewust geworden dat de gedetineerden de tentoonstelling niet kunnen bijwonen. Tijdens het proces zijn zij er ons van bewust geworden dat er een bepaalde verontwaardiging is ontstaan over het feit dat de belangrijkste groep niet aanwezig kan zijn. De verontwaardiging bracht hen bij een mooi idee. Zij gaan de gedetineerde op een bepaalde manier meenemen in de voorstelling ondanks dat zij fysiek

niet vrij zijn. Niet enkel de voorstelling wordt visueel voorgesteld in het boek, ook het hele proces achter de schermen zal in dit boek getoond worden.

Ze willen met dit boek de gedetineerden betrekken van het vertrekpunt tot de eindhalte.

Dan rest er de projectverantwoordelijken nog het vinden van een publiek voor op de tentoonstelling. Dit zouden zij willen doen door mensen aan te spreken via sociale media. Via dit media starten zij een evenement. Op deze pagina is meer info te vinden rond het project en meer specifiek info over het toonmoment. Zij gaan niet enkel sociale media hanteren, ook de school zal gevraagd worden om eventueel op het studentenportaal een mededeling te plaatsen waarbij de opleiding sociaal werk, alsook andere opleidingen aangesproken worden.

De andere weg die zij bewandelen om het publiek aan te spreken is letterlijk via mond aan mond reclame.

4.5 Middelen en budget

Om ons project tot een succes te brengen, hebben wij enkele middelen nodig. Deze middelen dienen voornamelijk voor de cartoonist. Om ervoor te zorgen dat de cartoonist zijn werk kan leveren, heeft hij tekenbenodigdheden nodig. Voor deze benodigdheden hebben wij een budget voorzien van 30 euro. Onze cartoonist vraagt een tarief om mee te doen aan ons project. Dit tarief bestaat uit een onkostenvergoeding voor vervoer en voor eventueel eten.

Naast de middelen die de cartoonist nodig heeft, zullen wij ook een vergoeding moeten voorzien voor de dagboeken die in eerste instantie aangekocht zullen worden door de projectverantwoordelijken.

Ten slotte zal er ook een budget voorzien moeten worden voor de fotoboek en de foto's die men wil afdrukken en achteraf in de fotoboek plakken. Hiervoor berekent men een budget van ongeveer 30 euro. Dit bedrag is inclusief de fotoboek en de meerdere foto's die gedrukt zullen worden.

4.6 Evaluatie en communicatie

Door regelmatig als projectgroep samen te komen kunnen we evalueren en bijsturen, zorgen dat we weer op dezelfde golflengte zitten. Bij deze samenkomsten zullen Daniël en/of Jasmine en Lotte regelmatig aanwezig zal zijn. Zij kunnen ons dan feedback geven en bijsturen als evaluatie. Als projectgroep hebben wij reeds gemerkt dat afspreken met elkaar niet altijd eenvoudig lukt. Daarom hebben wij ook kanalen opgestart via sociale media. Zo kunnen we elkaar steeds op de hoogte houden. Ook met Daniël en Jasmine proberen wij steeds contact te houden, bijvoorbeeld via het uitwisselen van e-mails. Een ander communicatiemiddel dat wij, als projectgroep, hebben opgericht, is het bijhouden van een digitaal dagboek. In dit dagboek kan ieder projectlid, als ook Daniël in werken. Zo houden wij alle stappen bij die wij uitvoeren voor ons project.

De globale eindevaluatie van ons project zullen wij samen met de gedetineerden en de betrokken burgers doen. Voor deze evaluatie zullen wij tijd maken tijdens onze laatste sessie in de gevangenis. Dit doen we door de gedetineerden en de burgers te bevragen.

4.7 Tijdsplanne

Februari	Maart	April	Mei
	<p>4:</p> <p>Tweede filosofer sessie.</p> <p>Tussentijdse evaluatie met Jasmine en Lotte. (12u in café Barzoe te Turnhout).</p>	<p>Begin april:</p> <p>Start van de promo voor de vernissage.</p>	<p>Begin mei:</p> <p>Vernissage (twee weekends: 2/3 en 9/10) in Warande.</p> <p>Voorzien van:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Gastenboek - Taterbar
	<p>15:</p> <p>Derde filosofer sessie (met burgers).</p> <p>18:</p> <p>Filosofer sessie met leerlingen van de school Sint. Victor te Turnhout.</p>	<p>Midden april:</p> <p>Media contacteren.</p>	<p>Midden mei:</p> <p>Samenvoegen draaiboek + rapport.</p>
<p>26:</p> <p>Eerste filosofer sessie.</p>	<p>29:</p> <p>Vierde filosofer sessie (met burgers).</p> <p>Eind maart: Voorbereiding van de promo voor de vernissage.</p>	<p>26:</p> <p>Laatste filosofer sessie (afroding, evaluatie, toonmoment van cartoons)</p>	

5. Gebruikte bronnen

- FOD Justitie . (2020). *Voorzitter en directiecomité* | *Federale Overheidsdienst Justitie*. Geraadpleegd op 3 januari 2020, van https://justitie.belgium.be/nl/overheidsdienst_justitie/organisatie/voorzitter_en_directie_comite
- De Rode Antraciet . (2015). *Sport en cultuur in de gevangenis*. Geraadpleegd op 10 januari 2020, van <https://www.derodeantraciet.be/>
- De Warande . (2014). *missie en visie* | *Cultuurhuis de Warande*. Geraadpleegd op 12 januari 2020, van <https://www.warande.be/pQnDLi3/missie-en-visie>
- <https://www.canvas.be/video/wereldbeeld/jan-de-cock-is-liefde-een-voorwaarde-voor-geluk>
- [RUG01-002480355_2018_0001_AC.pdf](#) geraadpleegd op 14 januari 2020
- <https://www.youtube.com/watch?v=OzOfjX0VWCK&list=LLBXx-RdITC250weWITLFA&index=22&t=412s> geraadpleegd op 12 januari 2020
- <https://www.vrt.be/vrtnws/nl/2019/12/09/overbevolking-gevangenissen/> geraadpleegd op 12 januari 2020
- Carl De Keyzer, K. R. (2004). *Unvarnished*. Gent: Mens & cultuur uitgevers.
- Damon Horowitz. (2011). *Philosophy in prison*. Geraadpleegd op 4 februari 2020, van <https://www.youtube.com/watch?v=cMXFiYhm79g>
- [rapport_38_0.pdf](#) geraadpleegd op 5 februari 2020
- <https://www.youtube.com/watch?v=4hNUtZRGlyk&list=LLBXx-RdITC250weWITLFA&index=22> geraadpleegd op 5 februari 2020
- <https://www.humanistischverbond.nl/filosoferen-achter-de-tralies/> geraadpleegd op 5 februari 2020
- [Crimelink.pdf](#) geraadpleegd op 5 februari 2020
- <https://www.amnesty-international.be/belgie-mensenrechten-in-de-gevangenis> geraadpleegd op 7 februari 2020
- https://www.departementwvg.be/sites/default/files/media/documenten/strap_gedetineerden_2015_2020_definitief.pdf geraadpleegd op 7 februari 2020

- <https://www.youtube.com/watch?v=TvfaGnMND00> geraadpleegd op 7 februari 2020